

Výsledky provedeného výzkumu jsou v monografii stručně shrnuty v závěrech. Následuje resumé (ve znění slovenském, anglickém a ruském) a seznam literatury vztahující se k tématu monografie. Posledních 23 stran vyplňují přílohy; obsahují fotokopie vybraných textů z Hanigovského čtveroevangelia.

Aleš Brandner

Dva příspěvky k otázkám tlumočení

Konsekutivní tlumočení, Simultánní tlumočení. In: Úvod do teorie, praxe a didaktiky tlumočení. Mezi Skyllou vědy a Charybdou praxe?! Spisy Ostravské univerzity č. 187/2008, ISBN 978-80-7368-589-8.

V současné době roste i v prostředí primárně filologicky či aplikovaně-filologicky zaměřených oborů (= studium jazyků ve spojení s aplikovanou ekonomikou, studium jazyků pro hospodářskou sféru atd.) zájem o translátologické disciplíny, tj. o překlad a tlumočení. Právě tyto disciplíny totiž žádá po absolventech současná praxe v hospodářském prostředí. Mnoho takovýchto nových zájemců v řadách pedagogů a studentů se však potýká s nedostatkem příslušné odborné literatury didaktického typu, určené přímo pro aplikovanou translátologii na primárně ne-translátologicky zaměřených odborných pracovištích. Jedním z pokusů jak přemostit tuto mezeru je práce E. M. Hrdinové, V. Vilímka a autorského kolektivu pedagogů českých a slovenských univerzitních pracovišť (zejm. Ostrava a Nitra), určená v prvé řadě pro studenty aplikovaných filologických oborů, případně další zainteresovanou více či méně odbornou veřejnost. Možná na první pohled překvapí skutečnost, že se v textu setkáme s jazykovým materiálem českým, ale také slovenským, německým, francouzským a ruským, což vyplývá z profesního zaměření autorského kolektivu. Protože se na práci podíleli jak rusisté, tak germanisté a romanisté, domníváme se, že její charakter je více než univerzální a dokazuje tak nejen mezinárodní, ale i mezioborovou spolupráci různých generací. Generační spektrum autorů je velmi široké, od mladých začínajících kolegů až po oborové nestory (např. prof. Jan Šabršula).

Předkládaná monografie je věnována teorii a praxi tlumočení v intenci hloubkové analýzy tohoto procesu jako neoddělitelné součásti translátologie. První kapitola nás přibližuje k tlumočení jako translační činnosti (Vítězslav Vilímek) ve formě třífázového modelu (s. 7), popisuje různé druhy tlumočení z hlediska používaných metod práce (konsekutivní a simultánní), místa, času, kulturního prostředí (kabinové tlumočení, doprovodné tlumočení, komunitní tlumočení – s příslušníky národních menšin, tlumočení znakového jazyka pro neslyšící, soudní a mediální tlumočení), směru, kterým se tlumočí (unilaterální a bilaterální) atd.

Další kapitoly nás seznamují s teoretickými východisky tlumočení – jeho psychologickým výzkumem, návaznosti na celkovou kognitivní funkci jazyka (Soňa Rábeková), s principy tlumočnické notace (Vítězslav Vilímek), kde autor publikace uvádí seznam písmenových symbolů a zkratk pro některé běžně nepoužívanější pojmy (s. 53–56). Pátá kapitola charakterizuje doprovodné tlumočení v cestovním ruchu (Lenka Harviřáková) z hlediska stylistiky, kde je těžištěm slovní zásoba a výstavba textů, dále etnopsycho-

lingvistiky soustředěné na přenesení specifického kulturního prostředí do jiného kulturního prostředí, a v neposlední řadě pragmatiky. Jmenujme například důležitost kontextu, informačního pozadí a konceptu při tlumočení. Autorka samozřejmě neopomíná ani aktuální otázky teorie překladu – např. převod bezekvivalentní slovní zásoby z jazyka originálu do cílového jazyka, který je pro převod historických reálií (například v průvodcovských textech) stěžejní. Závěrečná kapitola analyzuje syntaktické transpozice při tlumočení (Jan Šabršula) s použitím příkladu z němčiny, angličtiny, francouzštiny a češtiny.

Největší pozornost bych chtěla věnovat kapitolům o konsekutivním a simultánním tlumočení (Eva Marie Hrdinová), které nám velice důkladně popisují rozdílné a stejné základní rysy obou druhů tlumočení. Základními věcmi jsou receptivní a produktivní fáze, ale odlišná je kontextová situace. U konsekutivního tlumočení se dá doslova učit tlumočit a zdokonalovat se v tlumočení. Ale simultánní tlumočení vyžaduje mnoho aspektů, kterými jsou excelentní znalost obou jazyků, dostatečná teoretická a praktická průprava, schopnost interpretace, vysoká erudice, předchozí zkušenost v tlumočení konsekutivním.

Při líčení konsekutivního a simultánního tlumočení autorka se obrací k četným německým, českým, slovenským a francouzským teoretikům translologie a používá jejich současné práce z psycholingvistiky, kognitivní lingvistiky se zaměřením na nejnovější směry tlumočení.

Praktické ukázky konsekutivního tlumočení („při němž je výchozí text přerušován, aby bylo možné přetlumočení již řečeného“. – s. 17) jednotlivých sekvencí z němčiny do češtiny nás přibližují k různým životním situacím ve sféře cestovního ruchu, obchodních setkání, strávení volného času v kině, v divadle, na nákupech, kde mohou vzniknout komplikace s reáliemi, mezijazykovou homonymií, „hrou slov“ atd. A proto nejdůležitějším kritériem tlumočnického výkonu je „úspěšná realizace komunikační situace při tlumočení“ (s. 34), kam patří celkový dojem od chování tlumočnicka, reprodukce obsahu sdělení a potřebná jazyková realizace.

Charakter a didaktizace simultánního tlumočení („...kdy se přetlumočení výchozího textu děje souběžně s jeho realizací samotnou“. – s. 78) se děje podle autorky následujícím způsobem, např. při tlumočení v kabině, tlumočení z listu atd. Autorka dále shrnuje důležité kroky při výuce tohoto náročného druhu tlumočení.

Simultánní tlumočení lze v podstatě (a ponechme zde stranou méně rozšířenou konsekutivu konferenční) definovat jako konferenční tlumočení z důvodu praktického zaměření na prezentaci mluvených projevů ve sférách obchodu, průmyslu, práva, vědy, politiky, techniky atd. U konferenčního tlumočnicka se předpokládá určitá odbornost a vyžadují se jazykové kombinace, sestávající z aktivních a pasivních jazyků“ (s. 86) nebo jinými slovy aktivní a pasivní znalost jazyků.

Závěrem lze konstatovat, že celá publikace působí velmi celistvým dojmem a podle mého názoru dokáže adekvátním způsobem seznámit studenty filologických oborů s teoretickými a praktickými základy tlumočení v souvislosti s propojením schopností a předpokladů, jazykových odborností a vědomostí, translační dovedností a kompetencí a být také praktickou pomůckou i pro učitele, které studenty v těchto disciplínách připravují.

Ulyana Kholod

